

DŽUNO DIJAZ

KRATKI I ČUDESNI
ŽIVOT
OSKARA VAA

Prevela sa engleskog
Mina Ilić

Mono i Manjana
2009.

Elizabeti de Leon

„Kakvog bi značaja kratki, bezimni životi mogli
da imaju za Galaktusa?“

Sten Li i Džek Kirbi
Fantastična četvorka

(Prva sveska, broj 49, april 1966)

*Bože, smiluj se svemu što spava!
Od psa koji truli na Rajtson roudu
do mene kada sam i sam bio pas na tim pločnicima;
ako će ljubav prema ovim ostrvima biti moj greh,
daj da moja duša u tom padu dobije krila.
Samo, dušu su mi zatrovali
onim njihovim velika kuća, velika kola,
veliko sve, bla-bla, bla-bla,
kuli, crnčuga, Sirijac, Kreolac,
pa stoga to prepuštam njima i njihovim feštama –
a ja odoh da se bućnem, odoh kud me put nanese.
Meni su ova ostrva, od Monosa do Nasana, dobro znana,
sedokosi mornar očiju boje morskih algi
koga oni nazvaše Šabin,
patoâ za svakog domoroca koji kao ja, Šabin,
zna da je ovaj sirotinjski pupak sveta nekada bio raj zemaljski.
Ja sam vam samo domorodac zaljubljen u more
solidnog kolonijalnog obrazovanja,
malo Holanđanin, malo crnja, malo Englez i,
ili sam ništa od svega toga ili, ipak, nekakva nacija.*

DEREK VOLKOT

Kažu kako je to poteklo iz Afrike i da je dovde stiglo nošeno kriticima robova; da se radi o prokletstvu Taino naroda izrečenom u trenutku kada je jedan svet iščezavao, a drugi nastajao; o demonu koji se ušunjao u Stvaranje sveta kroz vrata košmara odškrinuta u Antilima. *Fukú americanus* ili, nešto kolokvijalnije, fuku – u širem smislu, nekakva kletva ili zla kob; konkretnije, Kletva i Zla kob Novoga sveta. Poznato i kao Admiralov fuku, zato što mu je Admiral istovremeno bio i babica i jedna od najpoznatijih njegovih evropskih žrtava; iako je „otkrio“ Novi svet, Admiral je skončao očajan i sifilističan, sve osluškujući, *dique*, božanski glas odozgo. U Santo Domingu, Zemlji kojoj je poklonio svoje srce (a koju će Oskar, na kraju, nazvati Nultom tačkom Novoga sveta), već i samo Admiralovo ime pretvorilo se u sinonim za obe vrste fukua, mali i veliki; tamo je bilo dovoljno samo da izgovorite Admiralovo ime naglas, čak i da samo čujete kako ga neko drugi izgovara, pa da na sebe i sve svoje navučete propast.

Ma kako se to uistinu zvalo i ma odakle da je poteklo, veruje se kako je dolazak Evropljana u Hispaniolu oslobodio fuku s lanca i da je svet tada zaglavio u govnama u kojima se do dana današnjeg batrga. Neka je Santo Domingo Nulti kilometar fukua, njegova odredišna luka, odatle sledi i da smo svi njegov porod, bili mi toga svesni ili ne.

Samo što vam fuku nije nekakva daleka prošlost, priča strave i užasa koja danas ne bi trebalo da plaši. U vreme mojih roditelja fuku je bio stvaran da stvarniji ne može biti, nešto u šta je vaš prosečni

građanin mogao da veruje bez ostatka. Nije bilo toga ko lično nije poznao nekoga koga je fuku progutao, baš kao što nije bilo toga ko nije poznao nekoga ko je radio u Predsedničkoj palati. To je, moglo bi se reći, visilo u vazduhu, mada, kao što je bio slučaj s većinom istinski značajnih stvari na Ostrvu, niko nije bio naročito raspoložen da o tome naširoko razglaba. Mora se priznati, tih dana fukuu je išlo sjajno; skoro pa da bi se moglo reći kako je u to vreme na svojoj strani imao neku vrstu prvosveštenika. Našeg tadašnjeg doživotnog diktatora, Rafaela Leonidasa Truhilja Molinu.¹ Niko živi ne bi mogao

¹ Za one među vama koji su propustili obavezne dve sekunde dominikanske istorije: Truhiljo, jedan od najozloglašnijih diktatora XX veka, vladao je Dominikanskom Republikom od 1930. do 1961. godine s neumoljivom i bezočnom brutalnošću. Gojazan, sadista u duši, mulat prasećih očiju, sa cipelama na platformu i sklonošću ka napoleonovskoj gizdavosti, Truhiljo (poznat još i kao *El Jefe*, Propali Kradljivac Stoke i Ništarija), na kraju je kontrolisao takoreći svaki aspekt političkog, kulturnog, društvenog i privrednog života Dominikane zahvaljujući delotvornom (i proverenom) konglomeratu nasilja, zastrašivanja, masakra, silovanja, prinude i terora; odnosio se prema zemlji kao da je plantaža čiji je on isključivi gospodar. Na prvi pogled, tek još jedan u nizu latinoameričkih kaudilja, samo što su pogubne posledice njegove vladavine daleko nadmašile prikaze istoričara i pisaca i, usudio bih se da ustvrdim, njihova najsmelija snoviđenja. Bio je naš Sauron, naš Araun, naš Darksajd, naš Svagdašnji i Večiti Diktator, lik tako nestvaran, tako perverzian i tako mračan da bi se čak i pisac naučne fantastike pomučio da iznedri takvu ništariju. Čuven po tome što je SVE DO POSLEDNJEG NAZIVA SVAKE DO POSLEDNJE ZNAMENITOSTI u Dominikanskoj Republici preimenovao sebi u čast (pa je tako Piko Duarte prekonoc postao Piko Truhiljo, a Santo Domingo de Guzman, prvi i najstariji grad Novog sveta, Sijudad Truhiljo); što je u bescenje rasprodao prava na eksploataciju prirodnih bogatstava zemlje (što ga je za tili čas pretvorilo u jednog od najbogatijih ljudi na planeti), što je ustrojio verovatno najmoćniju vojnu silu u hemisferi (pobogu, pa dasa je u sastavu oružanih snaga imao čak i bombardere); što je tucao svaku dobru ribu na koju bi natrčao, pa i žene svojih najbližih saradnika, hiljade žena; što je očekivao, ma ne, *zahtevao* od svog naroda apsolutno divljenje (nimalo iznenađujuće, nacionalna krilatica glasila je „*Dios y Trujillo*“); što je zemljom vladao kao da je kažnjenička kolonija; što je bez ikakvog povoda prijateljima i saveznicima oduzimao položaje i posede; najzad, čuven još i po svojim još malo pa *natprirodnim* sposobnostima.

Dostignuća vredna pomena: genocid iz 1937. godine nad haićanskom i haićansko-dominikanskom zajednicom; zasluge za jednu od najdugovečnijih i najpogubnijih diktatura na prostoru zapadne hemisfere koju su SAD ikada podržale (ako ništa drugo, nama Latinosima mora se priznati kako smo oduvek tolerisali diktatore koje su SAD podržavale, te vam je dakle jasno da je to bila pobeđa izvojevana po visokoj ceni – pa Čileanci i Argentinci se i dan-danas natežu oko toga); uspostavljanje prve kleptokratije savremenog doba (Truhiljo je bio

da vam kaže da li je Truhiljo tu odigrao ulogu sluge ili gospodara, no nema nikakve sumnje da su On i Ta stvar sklopili nekakav savez, da su vam to dvoje bili kô rođena braća. Čak i u obrazovanim krugovima verovalo se kako svako ko se uroti protiv Truhilja priziva na sopstvenu porodicu najjeziviji fuku, kletvu koja se proteže do sedmog kolena, moguće je i dalje. Već i ako biste samo pomislili nešto loše o Truhilju, *fuá*, sledećeg trena uragan bi zatro svaki trag vašeg porodičnog imanja; *fuá*, iz vedra neba na vas bi se sručila stenčuga koja bi vas sraznila sa zemljom; *fuá*, škampi koje ste pojeli prethodne večeri izrodili bi se u grčeve od kojih se sledećeg jutra umiralo. Što objašnjava zašto su svi koji su pokušali da ga smaknu uvek plaćali glavom, a oni frajeri što su ga konačno sredili skončali onako jezivo. Uostalom, šta reći o jebenom Kenediju? Onom što je 1961. dao zeleno svetlo da se izvrši atentat na Truhilja, što je ovlastio CIA da isporuči oružje pobunjenicama na Ostrvu. *Bad move, cap'n*. Jer, Kenedijevi obaveštajci propustili su da mu došapnu ono što je svaki božiji Dominikanac, od najbogatijeg bogatuna u Mau do najubogijeg siromaška u El Bueju, od najstarijeg Sanmakorizanca do najmaleckijeg Sanfranciskanca, oduvek znao: da će ko god da na kraju ubije Truhilja na sopstvenu porodicu navući fuku tako strahotan da će u poređenju s njim onaj što se vezuje uz Admiralovo ime biti dečja igrarija.

Hoćete definitivan odgovor na pitanje Vorenove komisije: Ko je ubio Džej Ef Keja? Učinite mi, dozvolite vašem Posmatraču da vam jednom zaszagda otkrije Pravu Pravcatu Istinu: u to prste nisu umešali ni mafija, ni El Bi Džej, ni duh Merilin Seksi Monro. Nisu bili krivi ni vanzemaljci, ni KGB, ni samotni snajperista. Zaboravite i na braću Hant iz Teksasa, Lija Harvija i Trilateralnu komisiju. Zločinac se zvao Truhiljo; ime ubice je fuku. Pa šta ste, *in coñazo*, mislili, ot-kud uopšte ta tzv. Kletva Kenedijevih?² I, šta ćemo s Vijetnamom?

Mobutu pre nego što je Mobutu postao Mobutu); sistematsko korumpiranje američkih senatora; i, na kraju, ali nipošto najmanje značajno, uobličavanje dominikanskih naroda u jednu naciju (nešto što nije pošlo za rukom njegovim instruktorima iz sastava američkih marinaca dok je trajala okupacija).

² Evo još jedne poslastice za sve vas fanove teorija zavere: one noći, u trenutku dok se pajper saratoga sa Džonom Kenedijem Mladim, Karolin Beset i njenom sestrom Loren obrušavao u Atlantik, omiljena kuvarica Džon-Džonovog tate, Providensija Paredes, inače Dominikanka, baš je u kuhinji letnjikovca u Martini-nim Vinogradima privodila kraju pripremu juniorovog omiljenog jela: *chicharon de pollo*. Samo što fuku uvek jede pre ostalih i uvek sam.

Otkud to da najmoćnija zemlja sveta izgubi prvi rat koji je ikada povelala protiv neke zemlje Trećeg sveta kao što je Vijetnam? Hoću da kažem: *Crnje, ej, osvestite se!*

Možda bi vas zanimalo da znate kako je, naporedo sa sve većim vojnim uplitanjem SAD u rat u Vijetnamu, El Bi Džej odobrio nezakonitu invaziju na Dominikansku Republiku (28. maja 1968). Tako da je Santo Domingo bio Irak pre nego što je Irak postao Irak. Izvanredan strateški uspeh za vojsku SAD, zbog čega su mnoge jedinice i obaveštajni timovi koji su učestvovali u „demokratizaciji“ Santo Dominga zatim otplovili put Sajgona. I, šta mislite, šta su ta pešadija, ti tehničari i špijuni poneli sa sobom u ruksacima, koferima, džepovima košulja, na dlačicama nozdrva? Pa, poklončić od mog naroda američkom. Malu osvetu za nepravedni rat. Tako je, narode! Fuku.

Stoga ne bi trebalo smetnuti s uma da fuku ne pogađa uvek kao grom iz vedra neba. Ima kada radi natenane, kada crnju uništava postepeno, kao što je to bio slučaj sa Admiralom i SAD u pirinčanim poljima oko Sajgona. Ima kada je spor i ima kada je brz. U tom smislu, fuku vam je sudbinski zlokoban, teško ga je prepoznati i teško mu se čovek odupre. Ipak, u jedno možete biti sigurni: kao Darksajdov Omega efekat, kao Morgotovo prokletstvo,³ ma koliko neočekivanih zaokreta pravilo i zaobilaznih puteva biralo, to vas uvek, ali baš uvek, dokrajči...

Upšte nije važno da li ja verujem u ono što se po mnogima zove Zla kob Amerike. Kad neko poživi onoliko koliko sam ja poživio u srcu fuku zemlje, taj se sit nasluša takvih priča. Nema te porodice u Santo Domingu kojom ne kruži bar neka povest o fukuu. Imam ujaka s dvanaest kćeri koji je uveren kako ga je njegova nekadašnja draga proklela da nikad ne dobije muško dete. Fuku. Imam tetku koja veruje da joj je sreća u životu uskraćena zato što se zakikotala na sahrani

3 „Ja sam stariji kralj: Melkor, prvi i najmoćniji od svih Valara koji postojale pre sveta, koji ga i stvorio. Senka moje misli leži nad Ardom i sve se njoj pokorava, polako, ali sigurno, mojoj volji. A nad svima koje ti voliš, moja misao će ležati poput oblaka Zle Kobi, i ona će ih odvesti u tamu i očajanje. Gde god da krenu, Zlo će se uzdići. Kako god progovore, njihove reči će u sebi nositi zlo. Šta god urade, to će se okrenuti protiv njih. Umreće bez nade, proklinjući i život i smrt.“

Dž.R.R. Tolkin, *Nezavršene priče*, Alnari 2003, prevod Milica Simić

svoje suparnice. Fuku. Imam dedu po ocu koji veruje da je dijaspora Truhiljova osveta narodu koji mu je okrenuo leđa. Fuku.

Sasvim je okej ako ste imuni na navedeno „praznoverje“. Štaviše, to je i više nego dobro – super je. Zato što nevezano s onim što vi mislite o fukuu, fuku nije imun na vas.

Pre nekoliko nedelja, dok sam dovršavao ovu knjigu, postavio sam pojam fukua na DR1, dominikanski internet forum, onako, iz čiste radoznalosti. Ne znam koji mi je ovih dana, nekako sam tako, štreberski raspoložen. Odziv je prevazišao sva moja očekivanja. Samo da vidite koliko sam odgovora dobio. I nikako da prestanu da pristižu. I to ne samo od Domosa. Portorikosi bi da nagvaždaju o *fufuima*, a i Haićani imaju nešto što je u dlaku isto. Izgleda da postoje ziloni priča o fukuu. Čak je i moja majka, koja nikada ne govori o Santo Domingu, htela da mi ispriča svoju.

Ni najmanje ne sumnjam da ste dosad već ukapirali, imam i ja priču o fukuu koja traži da bude ispričana. Bilo bi lepo kada bih mogao da kažem kako je najbolja, najuzbudljivija od svih fuku priča na svetu – samo što to ne bi bilo tačno. Moja priča o fukuu nije ni najjezivija, ni najpoučnija, ni najbolnija, ni najlepša.

To je prosto fuku koji sam iskusio na sopstvenoj koži.

Nisam siguran kako bi se Oskar složio s mojom definicijom fukua. Taj vam je bio hardkor ljubitelj naučne i epske fantastike i zanesenjak uveren da je fuku opšte mesto ljudskog roda. Siguran sam da bi vam on postavio sledeće pitanje: „Možete li da se setite ičeg naučnofantastičnijeg od Santo Dominga? Znete li za neku tačku na kugli zemaljskoj naučnofantastičniju od Antila?“

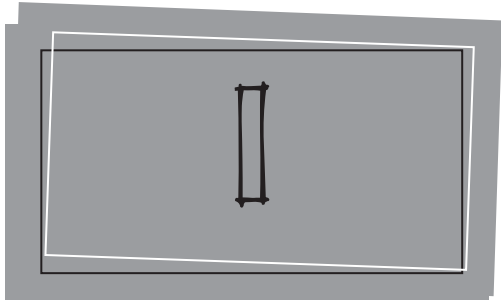
Samo, sada, pošto znam kako se sve završilo, ne mogu a da za uzvrat ne upitam: „Ima li toga što bi moglo da bude bliže fukuu od ove naše pripovesti?!“

Još samo ovoliko za kraj, pre nego što se, braćo i sestre, konačno odjavimo: po pravilu, kad god biste u Santo Domingu pomenuli ili samo načuli nekoga da izgovara Admiralovo ime, svaki put kada bi fuku pomolio neku od svojih mnogobrojnih nakaznih glava, postojao je samo jedan način da umaknete neizbežnoj propasti, jedna jedina garantovano delotvorna vračka kojom ste mogli da zašтите sebe i porodicu. Nimalo iznenađujuće, u pitanju je bila reč. Dvo-

složna (obavezno praćena žustrim ukrštanjem kaži-prsta i srednjeg prsta).

Zafa.

Zafa je nekada bila daleko popularnija, moćnija, da tako kažemo, u Makonu nego u Mekonu. Ipak, i danas ima onih koji, kao recimo moj ujak Migel iz Bronksa, zafuju sve živo. Šta da vam kažem, u tom pogledu, moj uja vam je stara škola. Ako *Jenkiji* zabrljaju negde pre poslednjeg bacanja, vreme je za zafu; unese li neko u kuću školjke s plaže, zafa; poslužiš čoveka marakujom, zafa. Dvadesetčetvoročasovno zafaisanje, u nadi da zla kob, možda, neće stići da se pribere. Evo, čak i u trenucima dok ovo ispisujem, ne mogu a da se ne zapitam: a da i ova knjiga nije nekakva zafa? Možda bacanje čini na baćene čini.

PRVO
POGLAVLJE

Štreber iz geta
s kraja sveta

1974–1987.

ZLATNO DOBA

Daleko od toga da vam je naš junak bio od onih žestokih dominikanskih frajera o kojima svi pričaju, faca, majstor s milion recki pored imena vrhunskih riba u telefonskom imeniku.

S izuzetkom sasvim kratkog razdoblja sasvim rano u životu, dečku se nikada nije naročito posrećilo sa ženskim rodom (kako je to poražavajuće *nedominikanski* od njega).

Tada je imao sedam godina.

U to blaženo doba Oskar vam je bio nešto kao Kazanova. Znete već, od onih scolomaca predškolskog uzrasta koji večno pokušavaju da poljube devojčice na prepad, da im se neopaženo prišunjavaju i naguze ih otpozadi, prvi crnja koji je savladao *perrito* i svoje umeće prikazivao kad god bi mu se za to ukazala prilika. A zato što je u to doba (još) važio za „normalnog“ dominikanskog dečaka iz „tipične“ dominikanske porodice, ovu Oskarevu predpubertetlijsku karakternu crtu zdušno su ohrabivali kako krvni srodnici, tako i porodični prijatelji. Kad god se slavilo, a pradavnih sedamdesetih, pre nego što je Vašington hajts postao Vašington hajts i pre no što se Avenija Bergenlajn protegla na preko sto blokova čistog španskog govornog područja, mnogo se slavilo; na kraju bi neki pijani rođak neizostavno gurnuo Oskara na ovu ili onu devojčicu i skup bi zaurlao od zadovoljstva dok su se klinci njihali i izvijali oponašajući bedrene pokrete odraslih.